

Blandt strippere og sprossevridere – erindringer fra tobaksfabrikken

AF INGER KIRSTINE BLADT

I 2001 åbnede Aalborg Historiske Museum en udstilling om C.W. Obels Tobaksfabrik. Udstillingen – der stadig kan ses - viser et lille udsnit af den store samling, som fabrikken overgav til museet ved lukningen af cigarmagerværkstedet i 1966. Det meste havde aldrig været udstillet før. Som et led i arbejdet med udstillingen indsamlede museet erindringer fra tidligere arbejdere og funktionærer på fabrikken. Et materiale, der skulle vise sig at få stor betydning for arbejdet med Aalborgbogen 2004 om C.W. Obels Tobaksfabrik.

Centralt i udstillingen står et 10-mands cigarmagerbord, som engang bare var et af mange på fabrikken. Da udstillingen skulle åbnes, var det oplagt at markere det ved at finde en, der kunne rulle cigarer, men kunne det lade sig gøre? Hvordan fandt man nogen, der stadig kunne faget, og var det muligt at skaffe den tobak, der skulle bruges? Museet valgte den sikre løsning og fik fat på en af Tivolis cigarmagere. Han havde selv tobak med, og han var vant til at rulle.

På selve åbningsdagen samlede der sig straks mange interesserede om ham. Alle ville se, hvordan man gjorde, men der stod også et par mænd, der sagde, at det kunne de da gøre bedre! De var gamle cigarmagere fra C.W. Obel, og de var meget interesserede i at blive skrevet på en liste, så museet kunne forsøge at samle så mange som muligt. Så gik jungletrommerne og nu, fire år efter, er der 30 aktive medlemmer af cigarmagernes klub. De mødes en gang månedligt, ser film, dyrker tobak i deres haver, ruller cigarer til fornøjelse for publikum og er nu ved at planlægge en rejse til Cuba her i foråret.

Cigarer til herreværelset

Den første gang, de tidlige cigarmagere skulle rulle cigarer på museet, var de noget nervøse for, om de kunne finde ud af det. Det lå dog åbenbart i hænderne endnu, selv om det for mange var 30 år siden, de sidst havde prøvet. I hvert fald blev cigarerne i løbet af dagen flottere og flottere. Nobel Cigars i Århus har gennem alle årene været meget hjælpsomme med at sende museet den tobak, der skulle bruges på rulledagene.

Som et led i arbejdet med udstillingen efterlystes tidligere C.W. Obel-ansatte, der kunne bidrage med erindringer.

I sagens natur var der mange cigarmagere, der henvendte sig for at fortælle, men heldigvis blev der også skabt kontakt med et par sortere, tre kvinder fra cigarillosafdelingen, en stripper, en gulvpige, en skråarbejderske m.fl. I alt er det blevet til 14 interviews, der foreligger på kassettebånd og minidisc – og flere kommer forhåbentlig til.

I første omgang var meningen med de indsamlede interviews blot at uddybe vores viden om fabrikken, om arbejdslivet og om brugen af arbejdsredskaberne, men da chancen bød sig for at inddrage dem i en Aalborgbog, lå det lige for.

Beretningerne spænder over vidt forskellige oplevelser i perioden fra 1934 til 1991. Det, man oplevede som højtlønnede mandlige cigarmagere, der lavede håndrullede cigarer og selv bestemte sit tempo, var noget helt andet end det, de kvindelige cigarillosmagere, der arbejdede ved en maskine på treholdsskift, oplevede. Der var endog meget store forskelle på, hvad man lavede på arbejdspladsen, hvilke rutiner man havde, hvilke frihedsgrader man havde, og hvordan man opfattede sig selv og sin rolle på fabrikken.

Et fællestrek ved beretningerne er dog, at man havde en samhørighedsfølelse og en solidaritet med de andre arbejdere på fabrikken – også selv om der var over 2000 ansatte, og man kun kendte en lille brøkdelen af dem. En del tidligere ansatte fortæller, hvordan man ude i byen på folks lugt kunne genkende, om de også arbejdede i ”tobakken”. At arbejde på C.W. Obel var ensbetydende med, at man var en del af et af byens store fællesskaber. En ung nørresundbypige startede som 14-årig på C.W. Obel lige efter krigen, fordi hun var blevet trætt af mellemskolen. På vej til arbejde kunne hun høre fløjterne fra byens fabrikker. C.W. Obels fløjte lød 10 minutter i 7, 5 minutter i 7 og kl. 7.

”Hvis man kom oppe fra broen, og den tudede første gang, så vidste vi, at så skulle vi til at skynde os. Dengang var der jo mange, f.eks. værftet, der tudede. Jeg syntes, det var sådan en god fornemmelse, der om morgenen og så over broen, man havde sådan ligesom et sammenhold med andre arbejdspladser og sådan noget. Nu havde vi nok brug for det, der lige efter krigen, vi følte det lidt mere. Det tror jeg da ikke, der er ret mange, der tænker på i dag.”

I porten sad portvagten. Hans opgave var at lukke porten, når arbejdstiden var begyndt, og åbne den igen for, at eventuelle efternølere kunne komme ind. At komme for sent var noget, man var meget ked af, da der blev trukket i lønnen for den tid, man kom for sent. Skulle

Cocktailshaker med cigarer

Bridgespillerens cigaretui

Reklameplakat

man ud i et nødvendigt ærinde indenfor arbejdstid, f.eks. til begravelse, skulle man i porten vise en passørseddel fra sin mester om, at man gik i et retmæssigt ærinde. En undtagelse var cigarmagerne, der havde vundet hævde på, at deres mester lod dem få passørsedler uden tvingende grund.

Søgte man arbejde hos Obel, henvendte man sig i porten, hvor man blev skrevet op. Ofte fik man besked på, at man kunne starte med det samme. Det var en kendt sag blandt byarbejderne, at jobsøgning foregik i porten. En ung kvindelig cigarmager fra Hjørring kom i 1934 at søge arbejde inde på kontoret, *"..for jeg var jo fra landet..."* - det var man slet ikke vant til på kontoret. Inden hun nåede tilbage til sit hjem i Nørresundby, havde der dog været et bud med besked om, at hun kunne begynde på arbejde dagen efter!

Mange har fortalt om, hvordan de som regel kunne få lov til at begynde allerede samme dag, når der var et job ledigt. En cigarillosmager beretter: *"Jeg gik ned i porten til Vestergaard – du kan da begynde med det samme. "Nej, det kan jeg altså ikke". Jamen så kan du begynde i morgen! Så ville skæbnen, at mit vækkeur svigtede – jeg kom for sent, men jeg blev lukket ind alligevel. Der var ingen, der gøede ad mig. Jeg undskyldte. Og jeg kom 7-9-13 aldrig for sent mere! Jeg hader at komme for sent!"*

En anden meget brugt måde var, at familiemedlemmer inde på fabrikken lagde et godt ord ind for familiens unge mennesker, når de skulle have en læreplads. Dette må have fungeret som en slags garanti for det unge menneskes gode karakteregenskaber, i hvert fald ansatte mester ofte på sådanne anbefalinger.

Noget, der ofte dukker op i erindringerne, er pauserne i arbejdet. Den store fabrik havde et marketenteri, der lå i fløjen, der vender ud mod Kastetvej. Pausen var på 20 minutter, og der var mange, der syntes, at det tog for lang tid at gå derned. Da man ikke måtte spise i værkstederne, blev toiletterne brugt som kantine. Her spiste man smørkager og drak kaffe af sodavandsflasker med patentprop. De blev holdt varme på en rist med overskuddsdamp. Hos cigarmagerne blev der både drukket kaffe og øl på toiletterne. Det hævdes oven i købet, at de, der sad derude og holdt pause, blev sure, hvis der kom nogen og ville benytte toiletterne til deres egentlige formål!

I dag er den store fabrik, der indtil sidst i 1960'erne var en by i byen, en arbejdsplads med en helt særegen kultur, ombygget til kontorer og til undervisningsformål. Globalisering og rationalisering betyder, at mange af Nordjyllands andre store industriarbejdspladser er på vej i samme retning.